

שיחת הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א לפרשת במדבר תשס"ד "ותן חלקנו בתורתך"

למה נתאוו ישראל לחנות לפי סדר מסוים?

"וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר: איש על דגלו בְּאֵתֹת לְבֵית אֲבֹתָם יִחַנו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר ב, ב). הקב"ה קובע סדר חנייה לשבטי ישראל, שלשה שבטים במזרח, שלשה בדרום, שלשה במערב ושלשה בצפון. במדרש מובא, שקביעת סדר חנייה זה נעשתה על פי בקשתם של ישראל. "בשעה שנגלה הקב"ה על הר סיני, יָרְדוּ עִמּוֹ כִּבְרֵב רַבְבוֹת שֶׁל מַלְאָכִים... והיו כולם עשויים דגלים דגלים [היו מסודרים מחנות מחנות]... כיון שראו אותן ישראל שהם עשויים דגלים דגלים, התחילו מתאנים לדגלים, אמרו: הלוואי כך אנו נעשים דגלים כמותן!... אמר להם הקב"ה... חייכם שאני ממלא משאלותיכם... מיד אמר למשה: לָךְ עֲשֵׂה אוֹתָם דגלים כמו שנתאוו" (במד"ר ב, ג).

וצריך להבין: מי מפריע לישראל להסתדר בחנייתם בכל סדר שירצו? אם ישראל רוצים להסתדר לפי מחנות, שיסתדרו! כל עוד ה' לא צוה עליהם דבר בענין סדר חנייתם, יסתדרו איך שגִּחַץ להם, או יבקשו ממשה רבנו לסדר אותם כפי הבנתו. למה צריך לבקש מהקב"ה שיתן צווי מיוחד למשה רבנו בענין זה?

אלא שצריך להבין מהו ענין המחנות. הרי המלאכים הם בריה רוחנית, הם אינם תופסים מקום. ואם כן מה פירוש הדבר שהמלאכים מסודרים לפי מחנות? על כרחך הכוונה היא לענין רוחני, ולא גשמי. סדור המלאכים לפי מחנות, משמעותו הוא שלכל קבוצת מלאכים ישנו תפקיד מוגדר ומסויים משלה. ישנם מלאכים של חסד, ישנם מלאכים של דין, וכן הלאה. "כולם עשויים דגלים דגלים", הכוונה היא שלכל קבוצת מלאכים היה ברור מהו התפקיד הרוחני שלה.

לדבר זה נתאוו גם ישראל. ישראל בקשו לדעת מהו השורש הרוחני של כל שבט ושבט. אמנם התורה כולה ניתנה בשווה לכל ישראל, אך בכל זאת, לכל אחד מהם ישנם שורשים רוחניים משלו, שישראל לא יכלו לעמוד עליהם מעצמם, ולכן בקשו מהקב"ה שיאמר להם מהו השורש הרוחני של כל שבט ושבט ושל כל יחיד ויחיד, שיחלק להם תפקידים רוחניים מוגדרים, הבאים לידי ביטוי בסדר החניה סביב המשכן. והקב"ה אכן מסדר אותם סביב אהל מועד לפי רוחות, כל שבט ושבט על פי עניינו הרוחני הפנימי.

נחלות השבטים בא"י - לפי שְׂרָשָׁם הרוחני

ענין זה, שהמקום שנקבע לחניית כל שבט מבטא את עניינו הרוחני, בא לידי ביטוי לא רק בסדר החניה במדבר, אלא גם בחלוקת הנחלות בארץ ישראל. אמנם ארץ ישראל כולה שייכת לכל עם ישראל, אך בכל זאת, לכל שבט מקום המיוחד לו בארץ ישראל המותאם לשורשו הרוחני, כי גם חלקי א"י אינם זהים מבחינת שרשם הרוחני, וכל אזור ואזור בה מתאים לשבט מסויים ומיועד עבורו. "וְבִלְוֵן לְחֹף יָמִים יִשְׁפָּן" (בראשית מט, יג), "דן גור אריה יזנק מן הבשן" (דברים לג, כב), וכן הלאה. גם השבטים שלא נזכר בתורה מהו החלק המתאים להם בארץ ישראל, הגורל בימי יהושע ברר היכן הוא השורש הרוחני של אותו שבט בארץ ישראל.

חז"ל מספרים על אדם אחד שהיה בזמנם, שבכל הזדמנות היה משבח את המגורים על שפת הים, ובדקו ומצאו שהוא משבח זבולון, שנאמר בו: "וְבִלְוֵן לְחֹף יָמִים יִשְׁפָּן" (בראשית מט, יג). גם אם כבר עברו יותר מאלף שנים מאז שיעקב אבינו אמר "וְבִלְוֵן לְחֹף יָמִים יִשְׁפָּן", הטבע של זבולון נשאר - "וְבִלְוֵן לְחֹף יָמִים יִשְׁפָּן". [מטעם זה, כנראה, כשהחליט יונה הנביא "לברוח" מה, לצאת מא"י לחוף לארץ שאין בה כל כך השגחה פרטית (ע"ר ש"י יונה א, ג), הוא בורח לים. מדוע דוק לים? למה לא לאחד משאר צדדי ארץ ישראל שהם יבשה? מפני שהיה משבט זבולון (ירוש' סוכה פ"ה ה"א), ו"וְבִלְוֵן לְחֹף יָמִים יִשְׁפָּן", ועל כן כשהוא בורח, נטיית נפשו היא לברוח לים].

עוד מספרים חז"ל על אדם אחד שהיה בזמנם, שעל כל דבר היה אומר "דונו דני". לעולם לא היה מתפשר, אלא דורש להעמיד לדין כל דבר וענין, וקבעו חז"ל על פי זה שמוצאו משבט דן (פסחים ד, א) שנאמר בו: "דן ידין עמו", ואשר על כן הוא מחפש תמיד את הדין ולא מוכן לפשרה. גם כאן, יותר מאלף שנה אחרי שיעקב אבינו אמר "דן ידין עמו", התכונה נשארה בצאצאי השבט. כמובן, לא תמיד זה כך, שהרי השבטים התחנתו אלה באלה, ואם כן איש שהוא משבט דן מצד אביו, יכול להיות משבט אחר מצד אמו, ומשבט נוסף מצד הסבתא, אבל בכל זאת נשארו תכונות שבטיות בצאצאים גם לאחר דורות רבים. ועל כן, כיון שלכל שבט תכונות אופייניות מסוימות המיוחדות לו, על כן היה צריך להתאים לכל אחד מהם חלק מסויים בארץ ישראל המתאים לו, דבר שנעשה על פי הגורל בזמן יהושע.

יוצאת מכלל זה - ירושלים. לגבי ירושלים נחלקו בגמרא אם נתחלקה לשבטים או לא (יומא יב, א), ולהלכה לדעת רוב הפוסקים ירושלים לא נתחלקה לשבטים. היא שייכת בשורשה הרוחני לכל עם ישראל. ואפילו מי שסובר בגמרא שירושלים כן נתחלקה לשבטים, מודה עכ"פ שמקום המקדש לא נתחלק לשבטים. אבל שאר א"י - כל מקום מתאים לשבט מיוחד. אינו דומה מקומו של שבט ראובן למקומו של שבט שמעון, ואינו דומה מקומו של שבט שמעון למקומו של שבט ראובן. אלא שכולם יונקים מירושלים. כמו שבגוף של האדם ישנם איברים רבים, שלכל אחד מהם תכונות משלו ותפקידים משלו, וכולם יונקים דם וחיות מן הלב

ומקבלים פקודות מן המח, כך גם חלקי א"י; ירושלים היא הלב והמוח של ארץ ישראל, וממנה יונקים שאר "אבריי" הארץ את חיותם הרוחנית, כל אבר ואבר על פי מהותו ותכונותו, ובהתאם לשבט המתאים לו שיושב עליו.

לכל יהודי חלק מיוחד בתורה

כשם שארץ ישראל כולה שייכת לכל ישראל, ואף על פי כן לכל אחד יש בה חלק מסויים המתאים לו, כך גם בתורה. התורה ניתנה לכל ישראל, כולנו קבלנו את כל התורה כולה, ואף על פי כן יש בתורה מצוות ששייכות רק למלך, או רק לכהן גדול או רק לכהנים ולא לישראלים, או מצוות ששייכות רק בזמן הבית או רק בא"י ולא בחוץ לארץ, וכן יש בה מצוות שנוהגות רק באנשים ולא בנשים, ובכל זאת כל המצוות שייכות לכל עם ישראל [ולכן אשה המקיימת מצוה מן המצוות שהנשים אינן חייבות בה, למשל: ישיבה בסוכה, יכולה - למנהג האשכנזים - לברך עליה "אשר קדשנו במצוותיו וצונו". איך יכולה לומר "וצונו לישב בסוכה"? מי צוה עליה לישב בסוכה? והרי אשה פטורה מן הסוכה! אלא שכלל ישראל נצטוו בזה, וכיון שגם היא מכלל ישראל, ממילא יכולה לומר "וצונו", למרות שבאופן אישי היא אינה מצוה על כך]. כל התורה כולה שייכת לכל אחד ואחד מישראל, ואף על פי כן לכל אחד ישנם חלקים מסוימים בתורה ששייכים אליו יותר.

כך גם בלימוד התורה. נצטונו ללמוד את כל התורה כולה. כל התורה כולה ניתנה לנו ללמוד וללמד לשמור ולעשות. אלא שהתורה היא "מים שאין להם סוף". בימי הרמב"ם אולי עוד היה אפשר ללמוד את כל הספרים שנתחברו עד אז, אבל את כמות הספרים שיש כיום, ב"ה, אינני יודע אם בשר ודם יכול ללמוד, גם אם ישב מאה ועשרים שנה ויהגה בתורה יומם ולילה. ואף על פי כן, כל אחד צריך ללמוד כפי כוחו, להקיף את כל התורה עד מקום שידו מגעת, כפי שאמרו במשנה: "לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין להבטל ממנה" (אבות פ"ב מט"ז). אמנם אינך יכול לגמור הכל, אבל למרות זאת אינך בן חורין להיבטל ממנה. עליך ללמוד כמה שאתה יכול, גם מבחינת ההקף וגם מבחינת העומק. אי אפשר לדרוש מילד בכתה א' ללמוד חידושי ר' עקיבא אייגר, אבל מי שיותר מבוגר אפשר לדרוש ממנו. כל אחד לפום דרגא דיליה חייב לרדת לעומק הדברים, ולא להסתפק בלימוד שטחי בלבד.

מורי ורבי הרב שך זצ"ל הוכיח פעם בשיעור מדברי הר"ן בנדרים (ת, א), שלא רק שאדם חייב ללמוד תורה בכל רגע, אלא אדם חייב ללמוד את כל התורה כולה בכל רגע! אמנם מו"ר הגרש"ז אויערבאך זצ"ל לא הסכים לזה. לדעתו אין חיוב ללמוד את כל התורה כולה בכל רגע. יש חיוב ללמוד בכל רגע, ויש חיוב ללמוד את כל התורה, אבל לא הסכים שישנו חיוב ללמוד את כל התורה בכל רגע. אבל הרב שך זצ"ל כך אמר פשוט בר"ן. אמנם ברור שחיוב זה הוא רק "בעצם", שהרי למעשה אין בכח בן אנוש לבצע דבר שכזה, וא"כ ודאי שיש פטור של "אונס" על קיום החיוב הזה, אבל כיון ש"בעצם" החיוב קיים, א"כ שאיפה לקיימו - צריכה להיות לנו. וממילא כל אחד צריך ללמוד ולהקיף את כל התורה כולה כפי כוחו.

ובכל זאת, למרות שעל כל אחד ואחד ישנו חיוב ללמוד את כל התורה כולה, בכל זאת לכל אחד יש חלק בתורה ששייך אליו יותר לפי שורש נשמתו. אפילו משה רבנו שקיבל את כל התורה כולה במתנה מפי הקב"ה, אמרו חז"ל: "חמישים שערי בינה נבראו בעולם, וכלם נמסרו למשה רבנו חסר אחד, שנאמר: 'ותחסרהו מעט מאלקים'" (ר"ה כא, ב), ששער אחד מחמישים שערי בינה לא נמסר למשה רבנו, ואמרו המקובלים שיהושע בן נון היתה לו קצת הבנה בשער הזה, ולכן נקרא "בן נון", שהוא מבין את השער החמישים, הרי שהיה לו חלק מיוחד בתורה שאפילו למשה רבינו לא היה. בחז"ל אנו מוצאים שיש אמוראים שהלכה כמותם באיסורים, כמו רב ורב ששת, ויש אמוראים שהלכה כמותם בממון, כמו רב נחמן ושמואל. הם בודאי ידעו את כל הש"ס, אנו מוצאים את רב בכל הש"ס ומוצאים את שמואל בכל הש"ס, וכן את רב נחמן ואת רב ששת, ובכל זאת כל אחד מהם התקשר יותר לחלק מסוים בתורה, אלה התקשרו יותר לחלק האיסורים, "ליורה דעה" ו"אורח חיים", ואלה התקשרו יותר לחלק "חושן משפט", לדיני ממונות. למרות שלמדו את כל התורה כלה, בכל זאת לזה יש יותר חלק במקום זה, ולזה יש יותר חלק במקום אחר. מצאנו גם בגמרא שהיו מְרַי דשמעתא וּמְרַי דאגדתא, היו אמוראים שהיו גדולים יותר בהלכה והיו אמוראים שהיו גדולים יותר באגדה. זאת לא אומרת שאלה לא למדו את השמעתא ואלה לא למדו את האגדתא, בודאי שלמדו הכל, ובכל זאת הגדלות שלהם, שורש נשמתם, היה יותר בשטח זה, והאחרים שורש נשמתם היה יותר בשטח אחר. בפוסקים מוצאים שיש מהפוסקים שהיו מקובלים ויש מהפוסקים שלא עסקו בקבלה. זאת לא אומרת שאדם יכול להתחיל רק מקבלה. גם מי שרוצה ללמוד קבלה מוכרח למלא תחילה את כרסו בש"ס ופוסקים, אי אפשר כלל לעסוק בקבלה ללא הקדמה זו, אבל היו כאלה שאחרי שמילאו כרסם בש"ס ופוסקים, עיקר גדלותם היתה בקבלה. האר"י הקדוש, שאין בדורות האחרונים מי שהיה גדול בקבלה כמוהו, היה תלמיד חכם גם בנגלה, שהרי היה תלמידו של ר' בצלאל אשכנזי בעל ה"שיטה מקובצת" שודאי ידע נגלה, אלא שעיקר כחו ופירסומו של האר"י היה בקבלה. הגר"א, מי לא יודע שהיה מלא בחכמת התורה בנגלה, ואולם יחד עם זה היה גדול מאד בנסתר. אבל להתחיל רק בנסתר זו אינה דרך.

כלפי מה הדברים אמורים? - לפעמים אנו רואים אדם שרוצה ללמוד בעיקר תנ"ך או בעיקר אגדתא. יכול להיות ששם הוא מוצא את שורש נשמתו. זה יתכן. ודאי היו כאלה שידעו יותר תנ"ך. אמנם התוספות כתבו: "פעמים שלא היו [האמוראים] בקיאים בפוסקים" (ב"ב קיג, א תוד"ה תרוייהו), הרי שאפשר להיות מהאמוראים ולא להיות בקי כל כך בתנ"ך, ואולם רובם היו ודאי בקיאים בתנ"ך. רש"י אומר אמנם על הצוואה של ר' אליעזר "מנעו בניכם מן ההגיון" (ברכות כה, ב) - "לא תרגילום במקרא יותר מדאי", אבל רש"י עצמו הרי היה בקי גדול בתנ"ך, וא"כ אם ידעו תנ"ך "רק" כמו רש"י, מסתמא אין זה בגדר "יותר מדאי" (שהרי ודאי שרש"י לא עבר על צוואתו של ר' אליעזר). אלא שרש"י ידע גם ש"ס, כידוע. לא רק תנ"ך. נכון שיש אנשים ששורש נשמתם הוא בלימוד התנ"ך, או באגדתא, ובכל זאת לא תמיד ההחלטה היכן נמצא חלקי בתורה נעשית מתוך נטייה נפשית אמיתית. לפעמים

ההחלטה נובעת מעצלות, שאדם מחפש לעצמו חלקים קלים בתורה. למה לו לטרוח ללמוד סוגיות הלכתיות סבוכות עם תוספות ורמב"ן ורשב"א? יותר נח ללמוד אגדתא או תנ"ך. בהלכה צריך להתאמץ, להבין מה שיטת הר"ף ומה שיטת רבנו תם, ולמה ה"בית יוסף" הכריע כך והרמ"א הכריע אחרת, לעומת זאת התנ"ך הרבה יותר קריא, אגדתא גם היא יותר קריאה, הרבה יותר קל א"כ לעסוק בהם במקום בגמרא והלכה. האמת היא שזה לא נכון, יש עומק גדול גם באגדתא, אבל לפי מה שהוא חושב, נדמה לו שיהיו לו חיים נוחים הרבה יותר אם ילמד תנ"ך. אינני נגד לימוד תנ"ך, חלילה. להפך, בהחלט טוב שכל אחד ידע תנ"ך, לפחות כמו רש"י. הגר"א לא היה מקבל לישיבה שלו מי שלא ידע תנ"ך פחות או יותר בע"פ. אינני סבור שבישיבה שלנו כדאי שננהיג את התנאי הזה, הדבר יכביד מאד על הרישום לשנה הבאה... אבל בכל זאת לדעת תנ"ך צריך. הקב"ה לא נתן לנו עשרים וארבעה ספרים כדי שיעמדו בארון הספרים אלא כדי שנדע אותם. הקב"ה הרי מדבר אלינו דרך התנ"ך, ואם כן צריך לשמוע מה הקב"ה אומר לנו שם. חז"ל הרי אמרו שכל נבואה שלא הוצרכה לדורות לא נכתבה (מגילה יד, א), ומכאן שכל מה שנכתב הוצרך לדורות, ואם כן צריך לדעת את התנ"ך, וצריך לדעת גם אגדתא, חז"ל אמרו: "רצונך שתכיר את מי שאמר והיה העולם, לְמוֹד אגדה" (ספרי, עקב, ט). אלא שכל זה לא פוטר מלמלא כרסו בש"ס ופוסקים, אסור להתעצל, צריך לדעת ש"ס ופוסקים.

תפקידה העיקרי של הישיבה

כפי שהזכרנו, ישנם חלקים שונים בתורה: גמרא, הלכה, תנ"ך, אגדה, קבלה ועוד. מתוך חלקי התורה השונים, מהו החלק שבו צריכה כל ישיבה להתרכז? כמובן, הדבר הראשון שישביה צריכה לתת לאדם הוא יראת שמים. בלי יראה אין כלום, "ראשית חכמה יראה ה'" (תהלים קיא, י). זהו תפקידה הראשון של ישיבה. אבל מתוך חכמת התורה, איזהו החלק העיקרי בתורה שאותו צריכה הישיבה לתת לאדם? - חלק זה הוא כח הסברה. זהו חלק חשוב ועיקרי בתורה שאי אפשר לקבלו מחוץ לישיבה. ידיעות אפשר לקבל מחוץ לישיבה. אפשר לשבת ליד ארון ספרים בבית כנסת או בכל מקום אחר, ולמלא את הכרס בש"ס ופוסקים. אבל דרכי הסברה, להבין, זה אי אפשר לקבל אלא בישיבה, בשיעורי הרמ"ם, בפלפול התלמידים, בעיון בספריהם של ראשי הישיבות כמו ר' חיים, ר' שמעון שקופ ושאר ספרים, כדי לקבל דרכי הסברה. רק כך מתחנכים לדעת איזו קושיה אפשר להקשות ואיזה תירוץ אפשר לומר. מספרים שר' ברוך בער זצ"ל (בעל ה"ברכת שמואל" על הש"ס) אמר שהיו לו שני רבנים, ר' עקיבא אייגר (שאמנם לא היה חי אבל ספריו היו כבר בעולם), ור' חיים מבריסק. מר' עקיבא אייגר הוא למד איך להקשות קושיה, ומר' חיים הוא למד איזו קושיה לא להקשות... איזו קושיה אינה מתחילה.

הגמ' מביאה (גיטין ו, ב) על ר' אביתר שעשה מעשה שאיננו נכון לפי דעה אחת. אמר עליו רב יוסף, שמכאן יש להסיק שר' אביתר איננו גברא רבא. אמר לו אב"י: מדוע? בשלמא אם היה מדובר בדבר התלוי בסברה, ניתן היה להסיק ממה שעשה ר' אביתר שהוא איננו גברא רבא. אך כיון שאין מדובר בדבר התלוי בסברה אלא רק בדיעה מסוימת שלא ידע, אין להסיק מכך שהוא איננו "גברא רבא". שהרי התורה היא "מים שאין להם סוף", ואם כן יתכן שיש מימרה כלשהיא שר' אביתר לא שמע ממנה. כמובן, צריך להשתדל כן לדעת, אבל בכל זאת אם חסרה לו ידיעה מסוימת, אין זה מפקיע ממנו שם "גברא רבא". רואים מכאן, שחוסר בקיאות עדיין איננו סתירה ל"גברא רבא", רק חוסר יכולת חשיבה ישרה, חוסר יכולת לסבור סבא, סותר ל"גברא רבא".

זהו אפוא מה שחשוב לעניות דעתי שתלמיד יקנה בישיבה - יחד עם יראת שמים, כמובן, שהיא יסוד הכל, כפי שדברנו: הכח לסבור סברה, להבין, לנתח דבר. אתה רואה פסק של הרמב"ם או סברה של הרשב"א או דבר אחר, לדעת לנתח את הדברים, האם הם בנויים על הסוגיה בגיטין או על הסוגיה בבבא קמא, האם זה בגלל הסברה של רוב או בגלל הסברה של חזקה, או שיש כאן מיגו, או משהו אחר. לדעת לנתח נכון. וממילא לדעת להקשות ולתרוץ, מה קשה על הדברים, איזה פסקים של הרמב"ם נוגדים לפסק הזה של הרמב"ם, לכאורה, ואיך בכל זאת אפשר ליישב, וכיו"ב.

שמעתי מהרב זצ"ל, שלמרות שחז"ל אמרו שהדורות מתמעטים והולכים, "לְפָן של ראשונים פְּתָחוּ של אולם, ושל אחרונים פְּתָחוּ של היכל, ואנו כמלא נקב מחט סידקית" (עירוניין נג, א), מכל מקום בדור האחרון, מתקופתו של ר' חיים מבריסק זצ"ל, חלה תפנית בעולם התורה. לא שיש לנו היום גדולי עולם כמו ר' עקיבא אייגר והגר"א, אבל רמת הלמדנות הממוצעת של בחור ישיבה עלתה פלאים. פעם לא ידעו כל כך לסבור סברא, היום ב"ה יודעים יותר. רמת הלמדנות עלתה ב"ה. תופעה ברוכה זו אפשר שרמוזה כבר בזוהר הקדוש. בזוהר (ח"א קיז, א) מובא, שבשנת שש מאות שנה לאלף השישי (שנת ת"ר), יפתחו שערי החכמה. בחכמות העולם אכן כך קרה. המדע התפתח מאז ועד היום פי כמה וכמה ממה שהתפתח באלפי השנים שקודם לכן. אבל גם חכמת התורה עלתה יותר ממה שהיתה. ר' חיים מבריסק והדומים לו, זהו מתן תורה חדש בשביל עולם הישיבות. עד ר' חיים, ההבנה של בחורים ממוצעים היתה קלושה, לא הבינו את סברת הדברים, ור' חיים וה"אבני נזר" ועוד, פתחו לנו עולם חדש. לעניות דעתי ר' חיים והדומים לו הם מתן תורה חדש בשביל בני הישיבות, קיבלנו תורה מחדש משנת ת"ר לאלף השישי.

חג שבועות - חג מיוחד לבני הישיבות

אנו מתקרבים לחג השבועות. כל יהודי צריך לחוג את חג השבועות. אבל לבני הישיבה שעוסקים כל הזמן בתורה, זהו יום טוב מיוחד. הגמרא הרי מביאה שרב יוסף היה שמח במיוחד בחג השבועות והיה אומר: "אי לא האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא!" (פסחים סח, ב) - אלמלא התורה שניתנה ביום הזה, איזה הבדל היה ביני לבין שאר ה"יוספים" שמסתובבים בשוק? ובכל זאת, גם לאחר שניתנה תורה, וב"ה כל ה"יוספים" בעם ישראל קבלו את התורה, בכל זאת רב יוסף שונה משאר ה"יוספים" שברחוב. הוא גדול מהם. רב יוסף היה עניו גדול, ובכל זאת, עם כל הענוה, הוא צריך להודות שהקב"ה שם חלקו מיושבי בית

המדרש ולא שם חלקו מיושבי קרנות, ולכן הוא מרגיש שמחה מיוחדת בחג השבועות, זה הזמן להודות לה', לחוג על זה שה' נתן לנו את התורה, שעשה אותי בריה שונה לגמרי מאדם אחר ברחוב. אנו איננו במדרגתו של רב יוסף בתורה, אבל גם אנחנו צריכים להודות על שאנו בני ישיבה ולא אנשי רחוב. כשאנו מסתכלים מה קורה היום ברחוב, על ההדרדרות הרוחנית הנוראה שישנה אצל אלו שרחוקים מתורה, ודאי שאנו צריכים להודות לה', "אי לא האי יומא דקא גרים" איך היינו נראים. אנו צריכים להודות לה' על כל מילה ומילה שאנו זוכים ללמוד בתורה, על כל דף גמרא, על כל שיעור ששומעים מרבנותנו, ועל כל הבנה חדשה ברש"י או בתוספות או בחומש או בכל שטח אחר מחלקי התורה. שמחת התורה שלנו בחג השבועות צריכה להיות גדולה יותר משל כל אדם אחר. ובמיוחד בישיבה שלנו, שנמצאת בעיר העתיקה של ירושלים, קרוב לקדש הקדשים, ודאי שאנו צריכים להודות על הזכות הזו, ולחכות ליום שנוכל לעלות להר הבית, להביא את הקרבנות ולחוג את חג ה' שלוש פעמים בשנה, אבל גם בינתיים, גם כל עוד אין לנו חג ה' בהר הבית, בכל זאת להודות על שאנו יושבים בעיר העתיקה ולומדים תורה, "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים", המקום הקדוש ביותר, המסוגל ביותר לתורה יש לנו, ודאי שצריך להודות לקב"ה על שזכינו ל"האי יומא דקא גרים", שאנו זוכים ל"חיי עולם נטע בתוכנו", שכל מילה שאנו מוציאים מהפה יכולה להפך לחיי עולם. לומדים משנה, לומדים גמרא, לומדים חומש, כולם כולם הם "חיי עולם" עבורנו! חז"ל אמרו: "כל העוסק בתורה לשמה... כאילו בנה פלטרין של מעלה ושל מטה, שנאמר: 'וְאֵשׁ דְּבָרֵי פִּיךָ... לְנֹטֵעַ שָׁמַיִם וְלִסֵּד אֶרֶץ' (ישעיהו נא, טז) "סנה' צט, ב). כשאדם לומד תורה הוא בורא עולמות חדשים, נוטע שמים ויוסד ארץ ומביא את הגאולה, שנאמר: "ולאמר לציון עמי אתה" (שם). עם לימוד תורה, עם דף גמרא - מביאים את הגאולה. הבל פיהם של תינוקות של בית רבן מביא את הגאולה, יותר מכל הטנקים והתותחים שבעולם. אנו צריכים א"כ להודות לה' ששם חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שם חלקנו מיושבי קרנות.

הכל מודים בעצרת דְּבַעֲיָנָן נמי לכם!

"הכל מודים בעצרת דְּבַעֲיָנָן נמי לכם" (פסחים סח, ב). בשאר ימים טובים - מחלוקת ר' אליעזר ור' יהושע אם אפשר לקיים את החג באופן של "כולו לה'" בלי "לכם", או שחייב להיות דוקא "חציו לה' וחציו לכם". אבל בשבועות, אפילו ר' אליעזר סוברים שבדרך כלל אפשר לקיים יום טוב בלי "לכם", מודה שצריך "לכם". "מאי טעמא? - יום שניתנה בו תורה הוא" (שם). ושאלו על זה: לכאורה צריך היה להיות להפך! אם שבועות "יום שניתנה בו תורה הוא", אם כן צריך היה להרבות בו בלימוד, ולא להוסיף בו חיוב אכילה שאינו קיים בשאר ימים טובים! (כמו שנוהגים באמת הרבה ללמוד בליל שבועות, מפני שיום שניתנה בו תורה הוא). התירוץ הוא, שאם היינו רק לומדים בשבועות, היינו מראים בזה אמנם שאנו נכנעים לרצון ה' ומקיימים את התורה. ה' דרש שאלמד תורה, ובאמת אני יושב ולומד תורה. אבל לא זה מה שאנו רוצים להראות. אנו רוצים להראות שאנו שמחים בתורה שקבלנו! אמנם התורה ניתנה לנו כעול על צוארנו (רש"י ר"ה כח, א), אבל זהו עול מתוק מדבש, שאנו שמחים בו, ולא עצובים בו. אנו שמחים בתורה שניתנה לנו! ועל כן "הכל מודים בעצרת דְּבַעֲיָנָן נמי לכם", להראות את השמחה הזו (חידושי רבנו דוד עמ"ס פסחים שם).

יהי רצון שנזכה לקיים "הכל מודים בעצרת דְּבַעֲיָנָן נמי לכם", שנקבל את התורה מחדש בשמחה, ונזכה במהרה בימינו שמלשכת הגזית מציון תצא תורה, ודבר ה' מירושלים!